

Klarspråk.

BULLETTIN FRÅN SPRÅKRÅDET | NUMMER 2022|2

Välfyllda verktyglådor för klarspråk

Stort grattis till Arbetsförmedlingen som fick årets Klarspråkskristall! Juryns motivering: ”Med stöd från högsta ledningen har Arbetsförmedlingen lyckats sprida intresse för och kunskap om klarspråk i en stor och samhällsviktig organisation. Myndighetens verktyglåda för klarspraksarbete är inte bara välfylld utan också väl anpassad för olika medarbetare och målgrupper. Här kan andra organisationer, både stora och små, hämta inspiration för sina klarspraksinsatser.”

Ja, det finns verkligen mycket att plocka i verktyglådorna. Hos Arbetsförmedlingen och även hos Eda kommun och Kommunals A-kassa, som också berättar om sitt arbete.

Vi på Språkrådet vill gärna bidra med ännu ett verktyg i lådan. Därför lanserar vi nu Klarspråks hjälpen. Surfa till isof.se/klarsprakhjalpen och titta! Om du inte börjat skriva än kan du fundera över vad du vill att din läsare ska göra och ta fram en skrivplan. Om du redan skrivit en text kan du genom att svara på tio snabba frågor se hur begriplig den är. Och om du sitter och skriver finns här en utförlig handbok med råd och rekommendationer, illustrerade med många både goda och sämre exempel.

Välj bland alla dessa verktyg, använd dem som passar dig och lycka till med ditt fortsatta klarspraksarbete!

Ingrid Olsson, redaktör

Vinnare av Klarspråkskristallen 2022:

Viktigt att cheferna är med på tåget

●●● ”Nej till *onboarding*, ja till *introduktion*”. Arbetsförmedlingens klarspraksarbete tog ett rejält kliv framåt när cheferna på högsta nivå nyligen lyfte fram vikten av att vi måste uttrycka oss begripligt och inte använda interna jargongord.

Arbetsförmedlingen har arbetat aktivt med klarspråk sedan språklagen kom 2009. Myndighetens chefer har hela tiden stått bakom klarspraksarbetet, men att diskussionen nu förs så tydligt på ledningsnivå är något nytt. Vi är påhejade av medarbetare som dagligen jobbar med att förklara komplicerade förordningstexter och göra de arbetssökandes ärenden tydliga och begripliga. För det är just detta det handlar om – att vårt språk ska vara enkelt och begripligt för arbetssökande, arbetsgivare och andra grupper i samhället. Efterfrågan på klarspråk har aldrig varit större.

Vi är väldigt glada för Klarspråkskristallen. Det är ett kvitto på att vi har lyckats. Vi är många som jobbar tillsammans: webbredaktörer, copywriter och jag som är språkvårdare och språkkonsult. Vårt tidigare samarbete med språkkonsultfirmor har också varit till stor hjälp i vårt klarspraksarbete.

Arbetsförmedlingen har i dag en stor verktyglåda som bland annat innehåller en skrivhandledning, en webbutbildning med Fredrik Lindström, en klarspraksfilm på intranätet och olika myndighetsgemensamma språkgrupper. Vi diskuterar namn, benämningar och termer i vårt namnforum utifrån vår nya namnhandbok – just för att få till

Kulturminister Jeanette Gustafsdotter med Marianne Ek, Louise Törnqvist, Lisen Almgren och Päivi Korhonen Carlberg från Arbetsförmedlingen.

ett naturligt språk och komma bort från inifrånperspektiv och interna processer. Vi pratar klarspråk i intern-tv, vi utbildar och vi textcoachar. Vi har nya riktlinjer för andra språk än svenska, vi mäter och följer upp, och en termbank är snart på plats. Mallar, brev och beslut klarspraksgranskas av våra språkexperter. Dessutom har vi ett nytt klarspraksgranskat intranät och en genomarbetad webbplats.

Är vi klara? Nej, vi är verkligen inte klara. Arbetsförmedlingen är en stor myndighet, och ett av problemen är att nå ut till alla. Det är lätt att vi på kommunikationsavdelningen tar fram fina checklistor och handböcker som stannar på vår avdelning. Vi har en del kvar, inte minst med terminologin. Men det underlättar mycket att engagemanget är stort och att vi har cheferna med oss.

*Marianne Ek, språkvårdare,
Arbetsförmedlingen*

SKRIVRÅDET

Använd Klarspråkshjälpen!

Språkrådet lanserar nu ett nytt redskap för alla som vill ha hjälp med att skriva vårdat, enkelt och begripligt: Klarspråkshjälpen.

●●● Klarspråkshjälpen består av tre moduler: *Kom igång*, *Skriv klarspråk* och *Testa din text*.

Kom igång

Har du inte börjat skriva än? Då är det smart att fundera över vem det är som ska läsa texten och vad du vill att hen ska göra och tänka. *Kom igång* är en interaktiv guide som hjälper dig att – just det – komma igång med din text. Du får hjälp att identifiera syftet med texten, vad läsaren behöver och vad som är viktigast. Spara sedan din skrivplan och titta på den då och då under skrivprocessen, så du inte glömmer bort vem som är din läsare.

Skriv klarspråk

Modulen *Skriv klarspråk* är en handbok med de viktigaste principerna för klar-

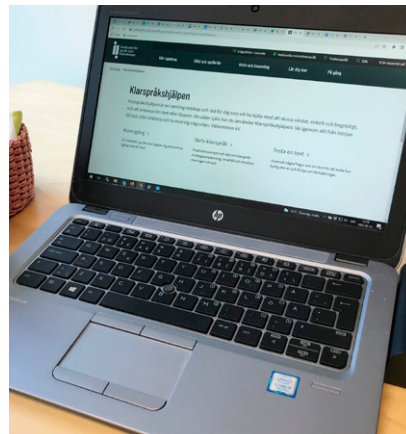
språk. Här finns praktiska råd och exempel om mottagaranpassning, innehåll och struktur, meningar och ord. Du väljer själv hur djupt du vill gå. Rubrikerna till de sex huvudavdelningarna är goda råd i sig, att bara läsa dem blir en snabbkurs. På respektive sida presenteras sedan våra tre bästa tips inom just det här ämnet. Det finns exempel på bra och mindre bra lösningar, och dessutom ytterligare fördjupningssidor för dig som vill veta ännu mer.

Testa din text

Om du redan har skrivit en text kan du testa den i modulen *Testa din text*. När du har svarat på tio snabba frågor får du svar på vad som är bra och vad som skulle kunna bli ännu bättre. Varje svar innehåller länkar till mer information. Det här testet ersätter det tidigare Klarspråkstestet, men är kortare och mer lättillgängligt.

Prova gärna!

Du väljer själv hur du använder Klarspråkshjälpen: läs igenom allt från början till slut, eller bläddra och ta med dig några tips.

Titta in på isof.se/klarsprakshjalpen.

Kanske du känner någon som inte har fått så mycket klarspråksutbildning, men som skriver i sitt arbete? Tipsa din kollega!

Vi vill gärna att Klarspråkshjälpen ska fortsätta utvecklas och bli ännu bättre. Därför är vi tacksamma för kommentarer och förslag.

Klarspråkshjälpen finns på isof.se/klarsprakshjalpen. Välkommen in!

*Maria Fremer och Ingrid Olsson,
Språkrådet*

GODA EXEMPEL PÅ KLARSPRÅKSARBETE

Från byråkratiskt och hotfullt till enkelt och trevligt

●●● Vi var tidigare en organisation som skrev byråkratiska texter som var svåra att förstå och upplevdes som hotfulla, men i dag skriver vi enkelt och begripligt med en trevlig ton. Kommunals A-kassa har verkligen gjort en klarspråksresa. Resan började hösten 2013 efter att vi fått mycket kritik för våra texter. Vi började med en rejäl rensning av våra malltexter, tog in en språkkonsult, utbildade alla i klarspråk och fortsatte därefter med kontinuerlig uppföljning och vidareutbildning i klarspråk. I dag är klarspråk en naturlig del i vår kommunikation. Vi har sett positiva effekter som höjt nöjdhetsindex. År efter år får vi höga betyg för att våra texter är enkla att förstå och har en trevlig ton. Och vi fortsätter hela tiden att utveckla vårt klarspråksarbete, som i dag leds av vår kommunikatör Stefanie Malmhester.

Yesinde Aluko, kommunikationschef, Kommunals A-kassa

KOMMUNALS
Akassa.

Medborgare och politiker hjälpte oss göra mallarna bättre

●●● Eda kommun arbetar ständigt med tydlig kommunikation, både utåt till medborgarna och inåt till verksamheterna. Bland annat har vi arbetat med handlingar kopplade till den politiska processen, där vi såg över våra mallar och tänkte mycket på tillgängligheten. Vi kontaktade politikerna och hade en dialog om vad de tycker bör finnas med och vilken information de tror att allmänheten vill kunna finna där. Sedan intervjuade vi medborgare för att få fram vad de läser när de läser våra protokoll, och hur vi skulle kunna förändra dem och göra dem tydligare. Därefter gjorde vi om några av mallarna och har nu en god grund att bygga vidare på. Vi såg också över våra tjänsteskrivelser, så att medborgare, media och politiker ska kunna ta till sig texten. Det ska vara tydligt och förståeligt.

Rebecka Nilsson, kommunsekreterare, Eda kommun

Eda kommun

Kontinuitet, samordning och helhetssyn för bättre flerspråkig kommunikation

Hur kan svenska myndigheter kommunicera bättre med enskilda som inte behärskar svenska? Tolkutredningen från 2018 gav ett förslag på det: att ta fram flerspråkigt myndighetsgemensamt terminologiskt stöd för tolkar och översättare, samordnat av Språkrådet på Isof. Detta ledde till pilotprojektet *Flersamterm*, som under tio månader har samlat representanter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Polisen, Skatteverket och Socialstyrelsen i en gemensam arbetsgrupp.

Tillsammans har vi tagit fram en flerspråkig termlista med 27 termposter som ska översättas till arabiska, engelska, finska och romska (kelderash och lovari) och sedan publiceras i Rikstermbanken. Förutom det praktiska arbetet med termsamlingen har projektet även inhämtat erfarenheter och synpunkter från andra myndigheter, Sveriges Kommuner och Regioner samt yrkesverksamma tolkar och översättare. Det främsta resultatet av pilotprojektet är inte termsamlingen i sig utan ett förslag på fortsatt arbete baserat på tre centrala utgångspunkter: kontinuitet, samordning och helhetssyn.

Kontinuitet

Kanske det viktigaste som kommit fram i *Flersamterm* är nödvändigheten av kontinuitet för att lyckas mer långsiktigt med att ta fram och underhålla en flerspråkig termsamling. Det finns flera exempel på korta projekt som har resulterat i flerspråkiga termlistor men som inte underhållits efter projektets slut och sedan fallit i glömska.

Samordning

Det behövs också någon som samordnar den här typen av arbete på nationell nivå. Vi tror att Tolkutredningen hade helt rätt i att Isof som ju är Sveriges enda språkmyndighet bör ha samordnings-

Marie Mattson och Karin Hansson.

ansvaret även efter *Flersamterms* slut. Något som också blivit väldigt tydligt under pilotprojektet är att det pågår många arbeten med koppling till flerspråkig terminologi där kunskapsutbyte skulle vara till stor nytta. Men i dag finns ingen given instans som har ansvar för att omvärldsbevaka området. Även här tänker vi oss att Isof bör spela en samordnande roll i framtiden.

Helhetssyn

Slutligen har *Flersamterm* tydligt visat hur nära terminologi, klarspråk, tolkning och översättning hänger ihop. Till exempel har vi sett under arbetets gång att en myndighets översättningsarbete (med interna översättare eller inköpt) gynnas av om det finns arbete inom terminologi och klarspråk på myndigheten, eftersom både definitioner av begrepp och tydliga källtexter underlättar översättning.

Vad händer sen?

Den sista maj överlämnar Isof sin rapport till Kulturdepartementet med förslag för framtiden. Kort sagt föreslår Isof att arbetet ska fortsätta och att Isof ska ges möjligheter att samordna det.

*Karin Hansson, samordnare
Flersamterm, Språkrådet
Marie Mattson, projektassistent
Flersamterm, Språkrådet*

SPRÅKFRÅGAN

Hur gör vi med *dom*?

Pronomendebatt, igen. Vi talar om *de*, *dem* och *dom* – samt litet om *det*. Inläggen kommer från olika håll, svensklärare, språkvetare, skribenter och en språkintresserad allmänhet.

Förenklat är tvistefrågan om man kan byta ut subjektformen *de* och objektformen *dem* mot enhets-*dom*. För ivrarna av enhets-*dom* blir valet enkelt om man utgår från talet: när vi säger /dåm/ ska vi stava *dom*, när vi säger /de/ ska vi stava *det*.

Förespråkarna för *de* och *dem* ser ett värde i att behålla skriftens olika stavningar med koppling till syntaktisk funktion. Visst kan det bli svårare för skribenten, men samtidigt enklare för läsaren, och från ett klarspråkperspektiv begripligare. Med ett enhets-*dom* kan nya läsare få det svårare att ta till sig nutida och äldre texter. Vi skulle även fjärma oss från den nordiska språkgemenskapen, där man i norskt bokmål och danska har kvar *de* och *dem*.

Men frågan är knepig, och de kontrasterande aspekterna är många: skrift/tal, läsare/skribent, standard/variation, formellt/var-dagligt, elitistiskt/demokratiskt, svårt/enkelt och som sagt tradition/nytänkande.

Språkrådet vill i det här myllret av infallsvinklar ge pragmatiska råd. Vår rekommendation är som tidigare att använda *de* och *dem* i standardskriftspråk. *Dom* kan fungera i texter med en mer vardagsnära stil, och när man vill återge tal.

Johanna Ledin, Språkrådet

NOTISER

Åsa Henningsson, ordförande för Sveriges Dövas Riksförbund, och kulturministern.

Sveriges Dövas Riksförbund fick Minoritetsspråkspriset

På Språkrådsdagen delade kulturminister Jeanette Gustafsdotter inte bara ut Klarspråkskristallen, utan även Minoritetsspråkspriset. I år gick priset till Sveriges Dövas Riksförbund, som arbetat oförtrutet för de dövas rättigheter i 100 år.

Björn Melander och Natalia Ganuza.

Wellanderpriset till Natalia Ganuza

I år gick Erik Wellanders pris för framstående forskning inom språkvårdens område till professor Natalia Ganuza vid Stockholms universitet för hennes arbeten med flerspråkiga och sociolinguistiska perspektiv på svensk skola och utbildning. Även detta pris delades ut under Språkrådsdagen.

Nå fler med dina texter

Ylva Bjelle har arbetat länge med lättläst och klarspråk. I sin nyutkomna bok *Nå fler med dina texter* ger hon sina bästa tips för att skriva begripligt och nå fram till läsaren.

Ser du inte vad jag säger?

Niklas Källners nya bok *Ser du inte vad jag säger?* handlar om kroppsspråk. I de olika kapitlen behandlas gester och mimik, men även röstens betydelse och hur man ska tänka när man väljer kläder. Allt icke-verbalt inom kommunikation, helt enkelt.

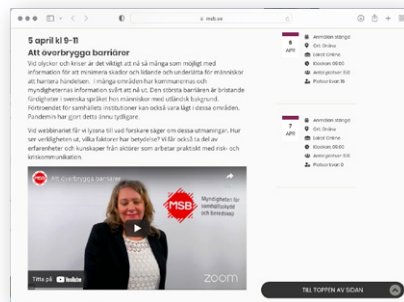

Reklammissar på svengelska

I boken *We can English* samlar den stockholmsbaserade irländaren Paddy Kelly språkmissar han noterat när svenska företag försöker uttrycka sig på engelska. Huvudbudskapet är: om du tänker skriva på engelska – be en modersmålstalare titta på texten. Boken finns både i en svensk och en engelsk version.

Vill du prenumerera på Klarspråk? Anmäl din e-postadress på: isof.se/bulletinen. Det kostar inget.

Vill du veta mer om risk- och kriskommunikation?

Den 5-7 april ordnade MSB tre seminarier om nya vägar för risk- och kriskommunikation. Seminarierna hade underrubrikerna *Att överbygga barriärer*, *Att arbeta inkluderande* och *Att påverka beteenden*. Här finns mycket intressant som går att applicera på klarspraksarbete. Seminarierna filmades och finns på MSB:s webbplats.

UR KALENDERN

10 juni 2022: *Ta klarspraksarbetet ett steg till*, Stockholm

20-22 september 2022: *Clarity 2022*, internationell klarspraks-konferens, Tokyo, Japan

7 oktober 2022: *Språkforum*, Stockholm

17 november 2022: *Starta och driva klarspraksarbete*, (på distans)

Klarspråk.

En tidning från Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen. Box 20057, 104 60 Stockholm
Ansvarig utgivare: Harriet Kowalski
Redaktör: Ingrid Olsson
Telefon (växel): 0200-28 33 33
E-post: klarsprak@isof.se
Webbplats: isof.se/klarsprak

Institutet för språk och folkminnen